

Ek-1

T.C. BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (THSBUAM)

**SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ
BELGELENDİRME PROGRAMI
VE
SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ
STANDARTLARI SORU LİSTESİ**

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ BELGELENDİRME PROGRAMI
ÖZET BİLGİ

C SINIFI İŞLETME SERTİFİKASI

Yasal mevzuat gereği yapılması gereken yükümlülüklerden oluşmaktadır.
Sertifika alınabilmesi için tüm kriterler % 100 karşılanmalıdır.

Barınak Yapısı ve Yeterliliği			Sürü Sağlığı ve Yönetimi	Hijyen
Bağlı Duraklı	Yarı Açık	Açık		
14* + 7** Kriter	14* + 8** Kriter	14* + 4** Kriter	18 Kriter	17 Kriter
Tolerans Payı % 0	Tolerans Payı % 0	Tolerans Payı % 0	Tolerans Payı % 0	Tolerans Payı % 0
TOPLAM KRİTER				
Bağlı Duraklı: 56 Kriter, Yarı Açık: 57 Kriter, Açık: 53 Kriter				

* Tüm işletme türleri için ortak kriterlerdir. ** İlgili barınak türüne özgü kriterlerdir.

S Ü T S İ Ğ İ R C I L I Ğ İ İ Ş L E T M E L E R İ B E L G E L E N D İ R M E P R O G R A M I
Ö Z E T B İ L Ğ İ

B S İ N İ F İ İ Ş L E T M E S E R T İ F İ K A S I

Daha iyi hayvan yetiştiriciliği için işletmede bulunması gereken yeterliliklerden oluşmaktadır.
Sertifika alınabilmesi C SINIFI işletme kriterlerinin tamamı karşılanmalı,
ilaveten B SINIFI işletme kriterleri % 95 karşılanmalıdır.

Barınak Yapısı ve Yeterliliği			Sürü Sağlığı ve Yönetimi	Hijyen
Bağlı Duraklı	Yarı Açık	Açık		
10* + 9** Kriter	10* + 11** Kriter	10* + 7** Kriter	13 Kriter	---
Tolerans Payı % 5	Tolerans Payı % 5	Tolerans Payı % 5	Tolerans Payı % 5	---

T O P L A M K R İ T E R

Bağlı Duraklı: 32 Kriter, Yarı Açık: 34 Kriter, Açık: 30 Kriter

* Tüm işletme türleri için ortak kriterlerdir. ** İlgili barınak türüne özgü kriterlerdir.

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ BELGELENDİRME PROGRAMI
ÖZET BİLGİ

A SINIFI İŞLETME SERTİFİKASI

En üst düzeyde yetiştiriciliği için işletmede bulunması gereken yeterliliklerden oluşmaktadır.
Sertifika alınabilmesi C SINIFI (%100) ve B SINIFI (%95) işletme kriterleri karşılanmalı,
ilavefen A SINIFI işletme kriterleri % 90 karşılanmalıdır.

Barınak Yapısı ve Yeterliliği			Sürü Sağlığı ve Yönetimi	Hijyen
Bağlı Duraklı	Yarı Açık	Açık		
8* + 5** Kriter	8* + 9* Kriter	8* + 5**	19 Kriter	---
Tolerans Payı % 10	Tolerans Payı % 10	Tolerans Payı % 10	Tolerans Payı % 10	---

TOPLAM KRİTER

Bağlı Duraklı: 32 Kriter, Yarı Açık: 36 Kriter, Açık: 32 Kriter

* Tüm işletme türleri için ortak kriterlerdir. ** İlgili barınak türüne özgü kriterlerdir.

S Ü T S İ Ğ İ R C I L I Ğ I İ Ş L E T M E L E R İ B E L G E L E N D İ R M E P R O G R A M I
K R İ T E R S A Y I L A R I

Bağlı Duraklı İşletmeler

	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ	HİJYEN	TOPLAM
A SINIFI İŞLETME	13	19	--	32
B SINIFI İŞLETME	19	13	--	32
C SINIFI İŞLETME	21	18	17	56
TOPLAM	53	50	17	115

S Ü T S İ Ğ İ R C I L I Ğ I İ Ş L E T M E L E R İ B E L G E L E N D İ R M E P R O G R A M I
K R İ T E R S A Y I L A R I

Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler

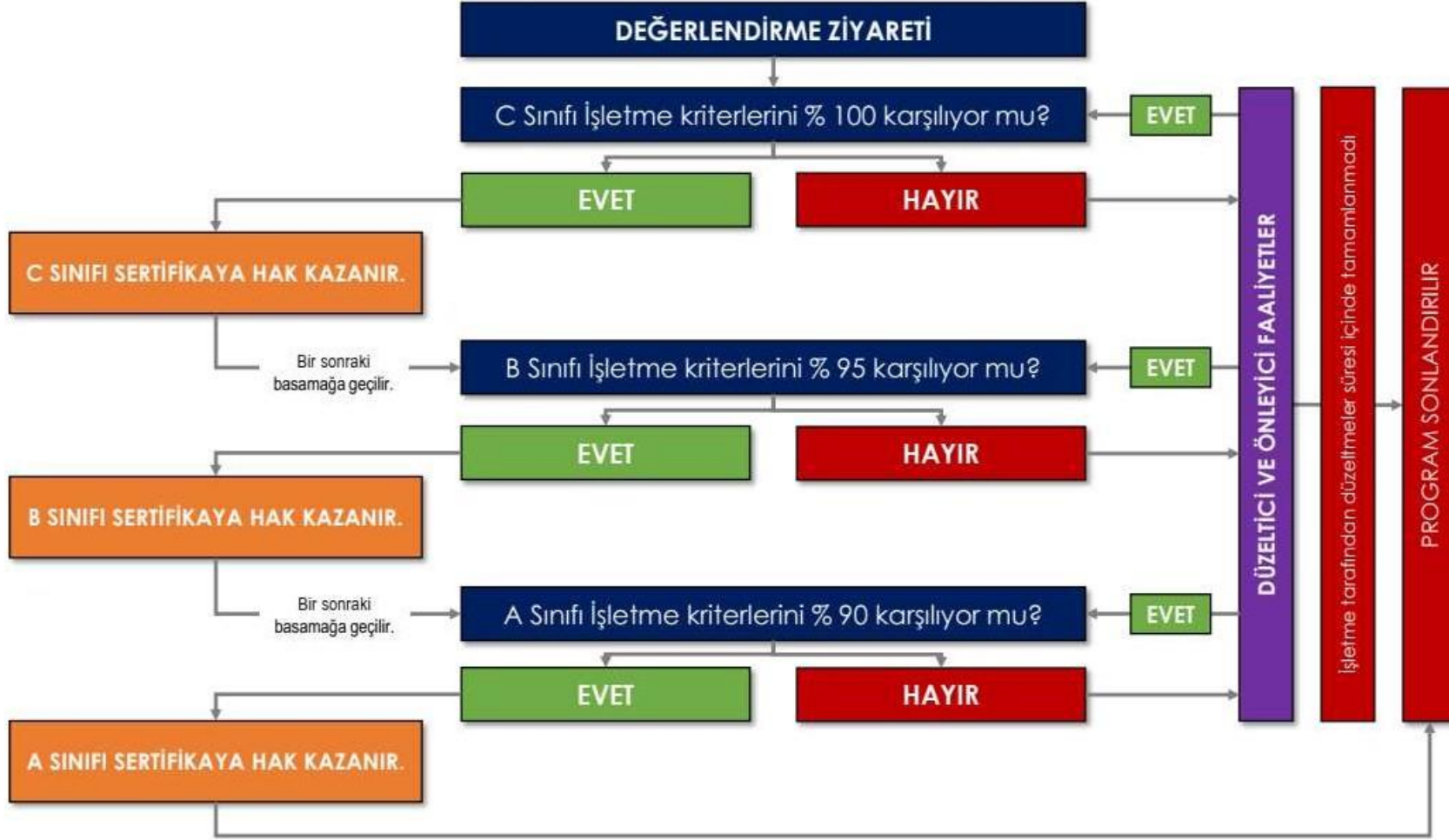
	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ	HİJYEN	TOPLAM
A SINIFI İŞLETME	17	19	--	36
B SINIFI İŞLETME	21	13	--	34
C SINIFI İŞLETME	22	18	17	57
TOPLAM	60	50	17	127

S Ü T S İ Ğ İ R C I L I Ğ I İ Ş L E T M E L E R İ B E L G E L E N D İ R M E P R O G R A M I
K R İ T E R S A Y I L A R I

Serbest Açık İşletmeler

	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ	HİJYEN	TOPLAM
A SINIFI İŞLETME	13	19	--	32
B SINIFI İŞLETME	17	13	--	30
C SINIFI İŞLETME	18	18	17	53
TOPLAM	48	50	17	115

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ BELGELENDİRME PROGRAMI
PROGRAM DEĞERLENDİRME ŞEMASI

**SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ BELGELENDİRME PROGRAMI
SERTİFİKA ÖRNEKLERİ**

MAKÜTHS
TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME UAM

BÜYÜKBAŞ SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ SERTİFİKASI
A SINIFI İŞLETME SERTİFİKASI

Yukarıda adı ve adresi verilen kuruluşun Tarım ve Hayvancılıkta Standardizasyon ve Belgelendirme Merkezi tarafından **“Süt Siğirciliği İşletmeleri Standartları”** Denetim Kontrol Listesinde belirtilen kriterlere uygunluğu tespit edilmiş olup, ilgili kuruluş **A Sınıfı İşletme Sertifikası** almaya hak kazanmıştır.

Kuruluş Dosya / Belge No :
Veriliş Tarihi :
Geçerlilik Süresi :
Yenileme Tarihi / No :

Merkez Müdürü

FRM.010/Yayın Tarihi: 25.11.2019
Rev.00/Rev. Tarihi: 05.08.2021

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ BELGELENDİRME PROGRAMI
SERTİFİKA ÖRNEKLERİ

	MAKÜTHS TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME UAM
BÜYÜKBAŞ SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ SERTİFİKASI B SINIFI İŞLETME SERTİFİKASI	
Yukarıda adı ve adresi verilen kuruluşun Tarım ve Hayvancılıkta Standardizasyon ve Belgelendirme Merkezi tarafından “Süt Siğirciliği İşletmeleri Standartları” Denetim Kontrol Listesinde belirtilen kriterlere uygunluğu tespit edilmiş olup, ilgili kuruluş B Sınıfı İşletme Sertifikası almaya hak kazanmıştır.	
Kuruluş Dosya / Belge No :	
Veriliş Tarihi :	
Geçerlilik Süresi :	
Yenileme Tarihi / No :	
	Merkez Müdürü
FRM.010/Yayın Tarihi: 25.11.2019 Rev.00/Rev. Tarihi: 05.08.2021	

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ BELGELENDİRME PROGRAMI
SERTİFİKA ÖRNEKLERİ

MAKÜTHS
TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME UAM

BÜYÜKBAŞ SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ SERTİFİKASI
C SINIFI İŞLETME SERTİFİKASI

Yukarıda adı ve adresi verilen kuruluşun Tarım ve Hayvancılıkta Standardizasyon ve Belgelendirme Merkezi tarafından “Süt Siğirciliği İşletmeleri Standartları” Denetim Kontrol Listesinde belirtilen kriterlere uygunluğu tespit edilmiş olup, ilgili kuruluş **C Sınıfı İşletme Sertifikası** almaya hak kazanmıştır.

Kuruluş Dosya / Belge No :
Veriliş Tarihi :
Geçerlilik Süresi :
Yenileme Tarihi / No :

Merkez Müdürü

FRM.010/Yayın Tarihi: 25.11.2019
Rev.00/Rev. Tarihi: 05.08.2021

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ STANDARTLARI
DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ VE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

C.	C SINIFI İŞLETME KRİTERLERİ			
C.1.	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR [Değerlendirme Ekibi tarafından doldurulacak]
C.1.1.	<i>Tüm Barınak Türleri için Ortak Kriterler</i>			
C.1.1.1	İşletmede ayrı bir bölüm olarak süt sağım ünitesi var mı ve sürekli çalışır durumda mı? ¹	Görsel değerlendirme yapılır, süt sağım ünitesi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.2	İşletmede ayak banyoluğu var mı? ²	Görsel değerlendirme yapılır, ayak banyoluğu kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.3	İşletmede tedavi bölmesi var mı? ³	Görsel değerlendirme yapılır, tedavi bölmeleri kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.4	İşletmede karantina ve gözetim ünitesi var mı? ⁴	Görsel değerlendirme yapılır, karantina ve gözetim bölmeleri kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.5	İşletmede doğum bölmeleri var mı? ⁵	Doğum bölmeleri ineklerin rahat hareket edebileceği ve işçilerin zorlanmadan çalışabilecekleri boyutlarda mı? Görsel değerlendirme yapılır, doğum bölmeleri kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.6	İşletmede bireysel buzağı kulübeleri var mı? ⁶	Bu bölümler aydınlık ve havalandırılabilir mi? Doğal ışık veya en azından doğal ışık süresine eşdeğer bir süre için uygun olan 8 saatlik suni aydınlatma sağlanıyor mu? Bölümler Hava cereyanından korunuyor mu? Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.1.7	İşletmede bireysel buzağı kulübeleri uygun genişlikte mi? ⁷	Ölçüm yapılır. Bireysel buzağı kulübelerinin genişliği ayakta buzağının cidago yüksekliğinden, uzunluğu ise burun ucundan kuyruğa kadar olan uzunluğun 1.1 ile çarpımından az olmamalıdır.	☐ E ☐ H	
C.1.1.8	İşletmede buzağıkların grup olarak barındırılmalarna imkan sağlayan bölmeler var mı? ⁸	Bu bölümler aydınlık ve havalandırılabilir mi? Doğal ışık veya en azından doğal ışık süresine eşdeğer bir süre için uygun olan 8 saatlik suni aydınlatma sağlanıyor mu? Bölümler Hava cereyanından korunuyor mu? Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.1.9	İşletmede buzağıkların grup olarak barındırılmalarna imkan sağlayan bölmeler uygun genişlikte mi? ⁹	Bu bölümlerde her buzağı için ayrılan kullanım alanı, canlı ağırlığı 150 kilogramdan düşük olan her buzağı için en az 1,5 m ² , canlı ağırlığı 150-220 kilogram olan buzağıklar için en az 1,7 m ² ve canlı ağırlığı 220 kilogram ve daha fazla olan buzağıklar için en az 1,8 m ² olmalıdır. Ancak altıdan daha az sayıda buzağısı olan işletmelerde ve annelerini emmesi için tutulan buzağılarda uygulanmaz.	☐ E ☐ H	
C.1.1.10	Sekiz haftalıktan büyük olan buzağıklar grup halinde barındırılıyor mu? ¹⁰	8 haftadan büyük buzağıklar veteriner hekim tarafından sağlıklı ya da davranışları nedeniyle tedavi görmesinin gerekli olduğu onaylanmadıkça, bireysel bölmelerde barındırılmamalıdır. Mülakat yapılır, yetiştiricilerin bilgisi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.11	İşletmede yem ve yem maddelerinin stoklama / saklama / depolama şartları uygun mu? ¹¹	Görsel değerlendirme yapılır, yem ve yem maddeleri stoklama / saklama / depolama alanları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

C.1.1.12	Tüm hayvanlar yemliklerden eşzamanlı olarak yararlanabiliyor mu? ¹²	Görsel değerlendirme yapılır, yemliklerin yerleşime bakılır ve boşta hayvan kalmamasına dikkat edilir, mümkünse faaliyet gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.13	Tüm hayvanlar suya istedikleri zaman ulaşabiliyor mu? ¹³	Görsel değerlendirme yapılır, hayvanların suya ulaşıp ulaşamadığı kontrol edilir, mümkünse faaliyet gözlemlenir. Mülakat yapılır, yetiştiricilerin uygulaması değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
C.1.1.14	Barınakta idrar ve gübre temizliği yapılıyor ve kontrollü bir şekilde uzaklaştırılıyor mu? ¹⁴	Ne sıklıkta temizlik yapılıyor? Altıklar kokuyu asgari düzeye indirecek şekilde düzenli olarak toplanıyor mu? Gübreler nereye ve nasıl atılıyor? Mülakat yapılır, yetiştiricilerin bilgisi değerlendirilir. Görsel değerlendirme yapılır, barınak temizliği kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.2.	<i>Bağlı Duraklı İşletmeler</i> <i>[İşletme eğer Bağlı Duraklı İşletme değilse boş bırakılacaktır]</i>			
C.1.2.1	İşletmede hayvanların günlük/öğünlük beslenmelerine imkan tanıyacak yemlik yolu var mı? ¹⁵	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.2.2	Barınak yüksekliği tabandan saçaklara kadar en az 3 metre mi? ¹⁶	Ölçüm ve görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.2.3	Barınak çatısı, barınağın korunmasını sağlayacak yapıda mı? ¹⁷	Barınak çatısı, içeriğinin sıcaklığını dışarıya, dışarının soğukunu ve yağmur sularını da içeriye geçirmeyecek şekilde yapılmış mı? Görsel değerlendirme yapılır ve gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.2.4	Barınak pencereleri, doğal aydınlatma ve havalandırma için toplam ahır taban alanının en az 25'te 1'inde mi? ¹⁸	Ölçüm ve görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.2.5	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) hayvanların herhangi bir zorluk olmadan yatabileceği, dinlenebileceği, ayağa kalkabileceği, dışkı ve idrar yapabileceği şekilde mi? ¹⁹	Görsel değerlendirme yapılır, barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler kontrol edilir. Mülakat yapılır, yetiştiricilerin bilgisi değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
C.1.2.6	Suluklar, yemlikler ve dinlenme alanlarının ıslanmasına neden olmayacak şekilde mi? ²⁰	Görsel değerlendirme yapılır, suluklar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.2.7	Barınaklarda doğal ya da yapay yoldan bir aydınlatma var mı? ²¹	Görsel değerlendirme yapılır, aydınlatma olanakları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.3.	<i>Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler</i> <i>[İşletme eğer Serbest Duraklı Yarı Açık İşletme değilse boş bırakılacaktır]</i>			
C.1.3.1	İşletmede hayvanların günlük/öğünlük beslenmelerine imkan tanıyacak yemlik yolu var mı? ²²	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.3.2	Barınak yüksekliği tabandan saçaklara kadar en az 3 metre mi? ²³	Ölçüm ve görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.3.3	Barınak çatısı, barınağın korunmasını sağlayacak yapıda mı? ²⁴	Barınak çatısı, içeriğinin sıcaklığını dışarıya, dışarının soğukunu ve yağmur sularını da içeriye geçirmeyecek şekilde yapılmış mı? Görsel değerlendirme yapılır ve gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.3.4	Barınak pencereleri, doğal aydınlatma ve havalandırma için toplam ahır taban alanının en az 25'te 1'inde mi? ²⁵	Ölçüm ve görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
C.1.3.5	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) hayvanların herhangi bir zorluk olmadan yatabileceği, dinlenebileceği, ayağa kalkabileceği, dışkı ve idrar yapabileceği şekilde mi? ²⁶	Görsel değerlendirme yapılır, barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler kontrol edilir. Mülakat yapılır, yetiştiricilerin bilgisi değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
C.1.3.6	Barınaklarda doğal ya da yapay yoldan bir aydınlatma var mı? ²⁷	Görsel değerlendirme yapılır, aydınlatma olanakları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

C.1.3.7	Barınak dışında hayvanlar için gezinme alanı var mı? ²⁸	Görsel değerlendirme yapılır, barınak dışında gezinme alanı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.3.8	Suluklar, yemlikler ve dinlenme alanlarının ıslanmasına neden olmayacak şekilde mi? ²⁹	Görsel değerlendirme yapılır, suluklar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.4.	Serbest Açık İşletmeler [İşletme eğer Serbest Açık İşletme değilse boş bırakılacaktır]			
C.1.4.1	Barınak üzeri örtülü kısım yağmur sularını içeriye aktarmayacak şekilde mi? ³⁰	Görsel değerlendirme yapılır, barınak üzeri örtülü kısmın su aktarmayacak yapıda olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.1.4.2	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) varsa, hayvanların herhangi bir zorluk olmadan yatabileceği, dinlenebileceği, ayağa kalkabileceği, dışkı ve idrar yapabileceği şekilde mi? ³¹	Görsel değerlendirme yapılır, barınaklarda durak yoksa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
C.1.4.3	Barınak dışında hayvanların dinlenme alanlarının açık cephesi önünde hayvanlar için gezinme alanı var mı? ³²	Görsel değerlendirme yapılır	☐ E ☐ H	
C.1.4.4	Barınak binalarında barındırılmayan hayvanlar olumsuz koşullardan korunuyor ve günde en az bir kere kontrol ediliyor mu? ³³	Hayvanlar, gerekli ve mümkün olması durumunda, olumsuz hava koşullarından, yırtıcı hayvanlardan ve sağlıkları için risk teşkil eden unsurlardan korunuyor mu?	☐ E ☐ H	
C.2.	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR
	Yem ve Su			
C.2.1	Hayvanların taze/temiz suya erişimi ve ekipmanı var mı? ³⁴	Suya erişimde herhangi bir kısıtlama var mı? Hayvanların günlük sıvı alımını karşılayabilecekler ekipman var mı? Suluklar sürekli dolu mu? Kesinti anında yedek su temini sağlanabiliyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
C.2.2	Hayvanlara verilen su içme kalitesinde mi? ³⁵	Hayvanlara verilen suyun kaynağı nedir? Şebek suyu mudur yoksa artezyen/kuyu suyu mudur? Su içerisinde gözle görülür bir kirlilik var mı? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Artezyen/kuyu suyu kullanımı durumunda su kuyusu ruhsatı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.3	Suluklar suyun kontamine olmasını engelleyecek şekilde doğru yükseklikte mi? ³⁶	Görsel değerlendirme yapılır, sulukların yüksekliğinin kontamasyonu engellemeye uygun yükseklikte olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.4	Hayvanların önünde fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yem var mı? ³⁷	Ne sıklıkta yem veriliyor? Öğünler arasında yemliklerde yem artıyor mu, artıyorsa ne kadar artıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
C.2.5	Yemlikler ve yemleme ekipmanları temiz mi ve düzenli olarak temizleniyor mu? ³⁸	Ne sıklıkta temizlik yapılıyor? Nasıl temizlik yapılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
C.2.6	Satın alınan karma yemin temin edildiği firma, Bakanlıktan onaylı ve kayıtlı mı? ³⁹	Yem hangi firmadan temin ediliyor? Yemin içeriğini belirten bilgiler (etiket, fatura vb) kontrol edilir. İşletme kendi kaba yemini üretiyorsa satın alınan yem maddelerine bakılır.	☐ E ☐ H	
C.2.7	Hayvansal kökenli (tavuk,et,balık unu) yemlerin kullanımının yasak olduğunu biliyor mu? ⁴⁰	Hangi yemler kullanılmaktadır? Yemlerin içeriği nedir? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, yemler ve yemin içeriğini belirten bilgiler (etiket, fatura vb) kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Doğum ve Buzağı Bakımı			
C.2.8	Yeni doğan buzağların, doğumdan hemen sonra ve/veya en geç ilk 6 saat içerisinde kolostrum almaları sağlanıyor mu? ⁴¹	Mülakat yapılır, yetiştiricilerin bilgisi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.9	İlk doğumunu yapan düvelerin ilk buzağılama yaşı en fazla 810 gün müdür? ⁴²	Görsel değerlendirme yapılır, Veteriner Hekimden temin edilen belgeler kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.10	Doğum yapan ineklerin bir önceki buzağılama aralığı en fazla 450 gün müdür? ⁴³	Görsel değerlendirme yapılır, Veteriner Hekimden temin edilen belgeler kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

	Sürü Yönetimi			
C.2.11	İşletme kemirgen, haşere (böcek, parazit) ve yabani hayvanlara karşı korunuyor mu?	Gerekli önlemler alınmış mı? İlaçlama firması ile sözleşme bulunuyor mu? Çiftlik kendi korunma yöntemi uyguluyor ise düzenli ilaçlama yapılıyor mu? Uygun ilaçlar kullanılıyor mu? Fare kapanı mevcut ise riskler göz önüne alınarak sayısı kontrol edilir. Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
C.2.12	İşletme çevresi barikatlarla çevrilmiş mi ve giriş-çıkışlar sınırlandırılmış mı? ⁴⁴	Görsel değerlendirme yapılır, işletme çevresindeki barikatlar (çit, tel, duvar vb.) kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.13	İşletmede herhangi bir çiftlik kayıt sistemi var mıdır? ⁴⁵	Hayvan sayısı, hayvanların işletmeye giriş-çıkış tarihleri, hayvan tanımlama biçimi, süt verimi, döl verimi, aşılama programı, ölen hayvan sayısı gibi kayıtlar düzenli olarak tutuluyor mu? Resmi belgeler saklanıyor mu? Kayıtlar düzenli olarak kontrol ediliyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, çiftlik sisteminden kayıtların düzenli olarak tutulup tutulmadığı örnekleme yapılarak kontrol edilir. Çiftlikte bulunan hayvan sayısının %5'i kadar örneklem yapılarak e-devlet küpe sorgulama bölümünden küpe bilgilerinin kontrolü yapılır.	☐ E ☐ H	
C.2.14	Hayvanlara uygulanan tedavi ve ilaç kullanımları kayıt altına alınıyor mu? ⁴⁶	Görsel değerlendirme yapılır, ilaç kayıtları, faturalar ve ilgili dokümanlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları			
C.2.15	Hayvanlarda hastalanma, yaralanma ve ölüm durumlarında teşhis için mutlaka veteriner hekimden gecikmeksizin yardım isteniyor mu? ⁴⁷	Hasta veya yaralı hayvanlar kuru, rahat altlığı olan uygun bir ayrı bölmede bulunduruluyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Veteriner Hekimin kim olduğu sorgulanır, tedavi kayıtları ve müdahalenin veteriner hekim kontrolünde yapılıp yapılmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.16	Hayvanlarda ihbarı mecburi hastalık ortaya çıktığında (veya şüphelenildiğinde) resmi makamlara derhal haber veriliyor mu? ⁴⁸	Mülakat yapılır, varsa Tarım ve Orman Bakanlığı İl ve/veya İlçe Müdürlüklerine yapılan ihbar kayıtlarına bakılır. İşletmede ihbarı mecburi hastalık görülmemiş ise sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
C.2.17	Buzağı ishallerinden korunmaya yönelik anaçlara gerekli aşılar yapılıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, anaçlara yapılan yıllık aşı kayıtları (TARBİL / HBS sisteminden çıktı vb.) kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.2.18	İşletmede ölen hayvanlara mevzuata uygun olarak işlem yapılıyor mu? ⁴⁹	Derhal veteriner hekim çağırılıyor mu? Doğal ölüm için veteriner hekim tespiti yapılıyor mu? Veteriner hekim gelene kadar ölen hayvanlar muhafaza altına alınıyor mu? Ölen hayvanın kokuşması halinde, hayvan derisi yüzülmeden ve uygun şekilde nakledilerek, diğer hayvanların temas etmeyeceği, akarsulardan uzak, yeraltı sularını kirliletmeyecek şekilde en az 2 metre derinliğindeki çukura kireçlenerek gömülüyor veya yakılıyor mu? Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
C.3.	HİJYEN	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR
	Ekipman ve Donanım Temizliği			
C.3.1	Yemin depolanması ve muamele edilmesi için kullanılan binalar dahil olmak üzere, birincil üretim veya ilgili faaliyetlerle bağlantılı bir şekilde kullanılan bütün tesisler temiz tutuluyor ve temizlik sonrası uygun bir biçimde dezenfekte ediliyor mu? ⁵⁰	Yem ayrı bir alanda depolanıyor mu? Hangi temizlik malzemeleri ve dezenfektanlar kullanılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, yemin depolandığı alanın nem ve rutubet koşulları, temizlikte kullanılan malzemeler ve dezenfektanlar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.3.2	Genel temizlik maksatlı içilebilir su veya şebeke suyu kullanılıyor mu? ⁵¹	Temizlik amaçlı hangi su kullanılıyor (içilebilir su, şebeke suyu, artezyen/kuyu suyu)? Temizliğin sağlanmasında devamlı ve tazyikli su için düzenek var mı? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Artezyen/kuyu suyu kullanımı durumunda su kuyusu ruhsatı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.3.3	Haşerelere ve bulaşmaya sebep olacak hayvanlara karşı önlemler alınıyor mu? ⁵²	Ne tür önlemler alınıyor? Görsel değerlendirme yapılır, alınan önlemler kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

C.3.4	Sağım ekipmanı ve sütün muamele edildiği, depolandığı veya soğutulduğu birimler, bulaşma riskini en aza indirecek şekilde konumlandırılmış ve inşa edilmiş mi? ⁵³	Görsel değerlendirme yapılır, sağım, depolama ve soğutma birimleri kontrol edilir, sağım ekipmanlarının paslanmaz çelikten olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.3.5	Sütün temas ettiği tüm ekipman ve donanımlar rutin olarak bir program dahilinde temizleniyor ve dezenfekte ediliyor mu? ⁵⁴	Her gün temizlik yapılıyor mu? Hangi temizlik maddeleri kullanılıyor? Temizlik kontrol formu var mı? Temizlik talimatları görülebilir yerlere asılmış mı? Kaplar, depolama tankları, süt pompaları, zemin, bütünüyle sağım sistemi temizleniyor mu? Kir birikimi, toksik maddelerle temas, gıda içine parçacıkların düşmesi ve yüzeylerde istenmeyen küflerin oluşumu engelleniyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, kayıtlar incelenir.	☐ E ☐ H	
C.3.6	Sağım ekipmanlarının kullanımdan sonra temizliği yapılıyor mu? ⁵⁵	Temizlik nasıl yapılıyor? Hangi dezenfektanlar kullanılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, dezenfektanlar kontrol edilir. Süt sağım aşamasından sonra temizliğin yapılması gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
C.3.7	Sağım ekipmanları (hortum, boru, meme lastiği vb.) gıdaya uygun sertifikalı malzemeden üretilmiş mi? ⁵⁶	Kauçuk meme lastikleri ve hortumları ile tüm borular kolay temizlenebilir mi? Gerektiğinde dezenfekte edilebilir özelliklere sahip mi? Sağım makinesinin ekipmanları (hortum, boru, meme lastiği vb.) uygun periyotlarda değiştiriliyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, kullanılan malzemelere ait üretici firmalardan alınan sertifikalar kontrol edilir. Sağım makinelerinin TS ISO 5707, TS ISO 6690, DIN ISO 20966 standartlarına ve kullanım kılavuzlarına uygun olarak imal ve monte edilip edilmediğine bakılır.	☐ E ☐ H	
C.3.8	Atıklar ve zararlı maddeler, bulaşmayı önleyecek şekilde depolanıyor ve/veya imha ediliyor mu? ⁵⁷	Ne tür tedbirler alınıyor? Yem, gübre, veteriner tıbbi ürünleri, bitki koruma ürünleri, biyositler nerede depolanıyor ve/veya nasıl imha ediliyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
	Personel Temizliği			
C.3.9	Gıda ile temas eden personelin sağlıklı olması ve sağlık riskleri konusunda eğitim alması sağlanıyor mu? ⁵⁸	Görsel değerlendirme yapılır, personel sağlık raporları ve eğitim kayıtları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.3.10	Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, uygun ve temiz kıyafetler giyiyor mu? ⁵⁹	Görsel değerlendirme yapılır, süt sağım aşamasında personelin kıyafetleri gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
	Sağım İşlemleri			
C.3.11	Sağıma başlamadan önce, meme uçları, memeler ve civarı temizleniyor mu? ⁶⁰	Görsel değerlendirme yapılır, en az bir süt sağım sırasında personel gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
C.3.12	Sağımı yapılan hayvanlarda tanımlanabilir bir meme yangısı olup olmadığının kontrolü yapılıyor mu? ⁶¹	Meme görsel olarak muayeneye tabi tutuluyor mu? Fiziksel değişiklikler kontrol ediliyor mu? Bir değişiklik saptandığında tedavi prosedürü uygulanıyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, en az bir sağım sırasında personel gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
C.3.13	Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, işlemlerden önce ellerini yıkıyor mu ve işlem boyunca el temizliğine dikkat ediyor mu? ⁶²	Sağım ve muamele yerinin yakınında işlemi gerçekleştiren kişinin elini ve kolunu yıkayabileceği duzenek mevcut mu? Görsel değerlendirme yapılır, en az bir süt sağım sırasında personel gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
C.3.14	Kolostrum çığ süttten ayrı sağılıyor mu? ⁶³	Görsel değerlendirme yapılır, personel sağım personeli ile mülakat yapılarak bilgisi değerlendirilir, mümkünse süt sağım sırasında personel gözlemlenir.	☐ E ☐ H	
C.3.15	Sütün fiziksel-duyusal muayenesi her sağım öncesi kontrol ediliyor mu? ⁶⁴	Görsel değerlendirme yapılır, en az bir sağım sırasında personel gözlemlenir. Kullanılan sağım yöntemine göre, her bir hayvandan alınan süt ve kolostrumun, sağımı yapan kişi tarafından fiziksel-duyusal (koku ve renk) muayeneye tabi tutulup tutulmadığı kontrol edilir. Gerekli durumlarda strip cup testi yapılır. İşletmede otomatik sağım sitemi bulunuyor ise; fiziksel, hücre sayımı, elektrokonduktivimetrik, süt miktarı ve ısısının tespiti yapılıyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, varsa analiz sistemlerine ve sonuçlarına bakılır.	☐ E ☐ H	

C.3.16	Hayvanlarda izin verilen veteriner tıbbi ürünleri kullanıldığında, bu ürünler için tavsiye edilen kalıntı arınma süresinin tamamlanmasına uyuluyor mu? ⁶⁵	Veteriner tıbbi ürün kullanılan hayvanlardan sağılan sütün imhası yapılıyor mu? Hangi sürelerde yapılıyor? Hangi uzaklaştırma / imha yöntemi kullanılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, veteriner tıbbi ürün uygulanan hayvanın kayıt bilgisi ve uygulama periyodu kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
C.3.17	Sağımdan hemen sonra süt soğutmaya alınıyor mu ve uygun sıcaklık aralığında soğutuluyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, sütler günlük toplanıyorsa ve 2 saatten fazla bekletilecekse 8 °C'den fazla olmayan sıcaklıklara, günlük toplanmayacaksa 6 °C'den fazla olmayan sıcaklıklara hemen soğutulup soğutulmadığı kontrol edilir. İşletmede soğutma tankı yoksa mülakat yapılarak en geç 2 saat içerisinde süt, sütü alacak ilgililere (firma, kooperatif vb.) verilip verilmediği kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

B.	B SINIFI İŞLETME KRİTERLERİ			
B.1.	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR [Değerlendirme Ekibi tarafından doldurulacak]
B.1.1.	<i>Tüm Barınak Türleri için Ortak Kriterler</i>			
B.1.1.1	İşletmede, işletme büyüklüğüne uygun ve ayrı bir bölüm olarak süt sağım sistemi ile süt soğutma ve depolama ünitesi var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.2	İşletmede ayak banyoluğu en az 15 cm derinlik ve en az 180 cm uzunlukta mı?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.3	İşletmede tedavi bölmesi en az 15,75 m ² olarak planlanmış mı?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.4	İşletmede karantina alanı barınak alanlarının uzağında veya istinat duvarı dışında mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.5	İşletmede ferdi doğum bölmesi en az 15,75 m ² alana sahip mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.6	Buzağı kulübeleri açıkta ise uygun şekilde planlanmış mı?	Yüzleri güneye dönük şekilde konumlandırılmış mı? Zeminde kalın bir altlık serilmiş mi? Islak olmamasına özen gösterilmiş mi? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.7	İşletmede genç hayvan, düve ve kurudaki ineklerin barındırılması için ayrı bölmeler var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.8	İşletmede otomatik veya yarı otomatik suluklar var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.9	İşletmede gübre ve idrarların depolanmasına olanak tanıyan alanlar var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.1.10	İşletmede üretilen ya da dışarıdan satın alınan yemin hayvanların gereksinim duyduğu döneme kadar saklanması sağlayan yem depolama yapıları var mı?	Yem depolama alanı ölçülerek ve hayvan sayısına bakılarak yemin ne kadar süre ile kullanılabileceği değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
B.1.2.	<i>Bağlı Duraklı İşletmeler [İşletme eğer Bağlı Duraklı İşletme değilse boş bırakılacaktır]</i>			
B.1.2.1	Barınak yemlik yolu traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişlikte mi?	En az 3,75 metre mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.2.2	Barınak kapıları traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişlikte mi?	En az 3,75 metre mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.2.3	Barınak çatısı doğal havalandırmayı sağlamak için en az 22 derece, en çok 42 derece eğime sahip mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.2.4	Barınak pencereleri hayvanların omuz yüksekliğinin en az 30 cm üzerinde mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.2.5	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) en az 150 cm uzunlukta ve en az 110 cm genişlikte mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.2.6	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerin (durakların) gübrelik ve idrar kanalına doğru eğimi % 2-4 arasında mı?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	

B.1.2.7	Barınakta hayvanların kayıp düşmelerini önlemek amacıyla tedbirler alınmış mı?	Görsel değerlendirme yapılır, zemin yapısına (tırtıklı, pürüzlü vb.) bakılır. Barınak zemini çok pürüzlü ya da kaygan yapıda olmamalıdır.	☐ E ☐ H	
B.1.2.8	İşletmede sıyrıcı yoksa iki durak arasındaki servis yolları traktörle temizlemede en az 3 m, yemliklerle duraklar arasındaki yerler ise en az 3,20 m olarak planlanmış mı?	Ölçüm yapılır, servis yolları ve yemlik-durak mesafesi kontrol edilir. İşletmede sıyrıcı varsa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
B.1.2.9	Barınakta yapay aydınlatmada elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kullanılıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.1.3.	Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler [İşletme eğer Serbest Duraklı Yarı Açık İşletme değilse boş bırakılacaktır]			
B.1.3.1	Barnak yemlik yolu traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişlikte mi?	En az 3,75 metre mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.2	Barınak kapıları traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişlikte mi?	En az 3,75 metre mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.3	Barınak çatısı doğal havalandırmayı sağlamak için en az 22 derece, en çok 42 derece eğime sahip mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.4	Barınak pencereleri hayvanların omuz yüksekliğinin en az 30 cm üzerinde mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.5	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) en az 150 cm (karşılıklı ise en az 450 cm) uzunlukta ve en az 110 cm genişlikte mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.6	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerin (durakların) gübrelik ve idrar kanalına doğru eğimi % 2-4 arasında mı?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.7	Barınakta hayvanların kayıp düşmelerini önlemek amacıyla tedbirler alınmış mı?	Görsel değerlendirme yapılır, zemin yapısına (tırtıklı, pürüzlü vb.) bakılır. Barnak zemini çok pürüzlü ya da kaygan yapıda olmamalıdır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.8	İşletmede sıyrıcı yoksa iki durak arasındaki servis yolları traktörle temizlemede en az 3 m, yemliklerle duraklar arasındaki yerler ise en az 3,20 m olarak planlanmış mı?	Ölçüm yapılır, servis yolları ve yemlik-durak mesafesi kontrol edilir. İşletmede sıyrıcı yoksa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
B.1.3.9	Barınakta yapay aydınlatmada elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kullanılıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.1.3.10	Yemlik tabanı gezinti yerinden en az 10 cm yukanda mı?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.3.11	Yemliklerde kilit sistemi (şakşak) kullanılıyorsa gezinti yerinden yüksekliği en az 45 cm, eni ise en fazla 20 cm olmalıdır.	Ölçüm yapılır, kilit sistemi (şakşak) kontrol edilir. Kilit sistemi kullanılmıyorsa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
B.1.4.	Serbest Açık İşletmeler [İşletme eğer Serbest Açık İşletme değilse boş bırakılacaktır]			
B.1.4.1	Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) varsa en az 150 cm (karşılıklı ise en az 450 cm) uzunlukta ve en az 110 cm genişlikte mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır. Durak yoksa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
B.1.4.2	Yemlik genişliği, 12 aydan küçük sığırlar için en az 30 cm, 12 aydan büyük sığırlar için en az 60 cm olacak şekilde mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.4.3	Gezinme yerinde yağış sularının uzaklaştırılması sağlanıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, gezinme yerleri ve yağmur suyu uzaklaştırma sistemleri kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

B.1.4.4	Dinlenme yerinde hayvan başına en az 5 m2 alan var mı?	Dinlenme alanı ölçülerek ve hayvan sayısına bakılarak değerlendirilir, gerekiyorsa inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.4.5	Dinlenme yerinde ahır tabanı, gezinme alanından 20-25 cm yüksekte mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.1.4.6	Sundurmalı barınaklarda sundurma en az 3 metre yükseklikte mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa inşaat planına bakılır. İşletme sundurmasız ise sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
B.1.4.7	Sundurmalı barınaklarda, 12 aydan küçük her sığır için en az 4 m2, 12 aydan büyük her sığır için en az 7 m2 sundurma alanı var mı?	Sundurmasız ve sert zeminli barınak ise; 12 aydan küçük her sığır için en az 4 m ² , 12 aydan büyük her sığır için en az 8 m ² alan var mı? Açık inşa edilen barınak ise; 12 aydan küçük her sığır için en az 4 m ² , 12 aydan büyük her sığır için en az 7 m ² alan var mı? Ölçüm yapılır, barınak / sundurma alanı ölçülerek ve hayvan sayısına bakılarak değerlendirilir, gerekiyorsa inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
B.2.	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR
	Yem ve Su			
B.2.1	Suluklardaki suyun kış mevsiminde donması engelleniyor mu?	Ne tür tedbirler alınmaktadır? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, donmayı engelleyici önlemlerin yeterli olup olmadığı değerlendirilir.	☐ E ☐ H	
B.2.2	İşletmede her zaman kaba yem bulunduruluyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, yedek yemler kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.2.3	Yemler türlerine göre ayrı olarak depolanıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, yemlerin ayrı depolanıp depolanmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.2.4	İşletmede yemleme römorku kullanılıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, yemleme römorku kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.2.5	Rasyonlar, tüm personelin rahatça okuyabileceği bir yerde bulunuyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, rasyonların asıldığı yer kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.2.6	Yem formülasyonları; alanında uzman kişiler tarafından yapılıyor mu?	Yem formülasyonları kim(ler) tarafından yapılmaktadır? Alanı Veteriner Hekim veya Ziraat Zootečni olan, ilgili anabilim dalında lisans, yüksek lisans veya doktora yapmış kişi(ler) midir? Yem formülasyonu ile ilgili bilgi yem fabrikasındaki yetkililerden mi öğrenilmektedir? Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
	Doğum ve Buzağı Bakımı			
B.2.7	İnekler için kuru dönem süresi hedef değer olan 60 gün (±5 gün) düzeyinde mi?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.2.8	İnfertilite (kısırlık) sebebiyle sürüden çıkarma oranı % 8'in altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Sürü Yönetimi			
B.2.9	İşletmede farklı türde hayvanlar için ayrı barınma alanları var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, farklı türlerin barındırıldığı yerler kontrol edilir. İşletmede farklı tür hayvanlar yoksa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
B.2.10	Günlük sürü gözlemi yapılıyor mu?	Vücut kondisyon skoru (VKS), sürüde geviş getirme oranları, ayak hastalıkları gibi durumlar için kontrol yapılıyor mu? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları			
B.2.11	Buzağı ölüm oranı % 15'in altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
B.2.12	Ayak hastalığı görülme oranı % 20'nin altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

B.2.13	Sağmal inekler için ıskartaya çıkarma oranı % 30'un altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
--------	---	--	---	--

A.	A SINIFI İŞLETME KRİTERLERİ			
A.1.	BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR [Değerlendirme Ekibi tarafından doldurulacak]
A.1.1.	<i>Tüm Barınak Türleri için Ortak Kriterler</i>			
A.1.1.1	İşletme yeri, hâkim rüzgârların yönü ile yerleşim merkezlerinin büyüme potansiyelleri dikkate alınarak planlanmış mı?	Görsel değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
A.1.1.2	İşletme büyüklüğü 100 başın üzerinde ise mevcut yapılara ilave sistemler mevcut mu?	Kesif ve kaba yem depolama alanları var mı? Silaj çukurları var mı? Su deposu var mı? Jeneratör sistemi var mı? Süt sağım sistemi ve entegre sürü yönetim sistemi de var mı? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, ilgili alanlar ve sistemler kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.1.3	İşletmede tedavi bölmesi her 50 hayvan başına en az 15,75 m ² alana sahip mi?	Tedavi bölmesi alanı ölçülerek (gerekirse bina inşaat planına bakılarak) ve hayvan sayısına bakılarak değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
A.1.1.4	İşletmede karantina alanı en az 16 m ² alana sahip mi?	Ölçüm yapılır, gerekirse bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.1.5	İşletmede ferdi doğum bölmesi her 25 sağmal hayvan başına en az 15,75 m ² alana sahip mi?	Ferdi doğum bölmesi alanı ölçülerek (gerekirse bina inşaat planına bakılarak) ve sağmal hayvan sayısına bakılarak değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
A.1.1.6	İşletmede katı ve sıvı gübre çukuru ayrı veya beraber kapasiteleri en az 3 aylık toplam gübre depolamaya uygun mu?	Görsel değerlendirme yapılır, gübre çukurlarının en az 3 ay depolamaya uygun olup olmadığı kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.1.7	İşletmede biriken gübreler çevresel bir etki yapılmadan değerlendiriliyor mu?	Nasıl değerlendiriliyor? Seperatör, kompost gübre üretimi, biyogaz tesisi gibi sistemler var mı? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
A.1.1.8	Barınakta her 10 hayvan için 1 otomatik veya yarı otomatik suluk veya her hayvan için 6 cm tekne tipi suluk mesafesi var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, suluk sayısına ve hayvan sayısına bakılarak otomatik veya yarı otomatik suluk değerlendirmesi yapılır. Ölçüm yapılarak tekne tipi suluk mesafesi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.2.	<i>Bağlı Duraklı İşletmeler [İşletme eğer Bağlı Duraklı İşletme değilse boş bırakılacaktır]</i>			
A.1.2.1	Barınak baca açıklığı m ² ahır tabanı için en az 3 cm ² mi?	Ölçüm yapılır, gerekirse bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.2.2	Barınak bacaları her 5 metrede 1 tane olacak şekilde planlanmış mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekirse bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.2.3	Barınaklarda durak tabanı, derin altlıklı veya kaplama yataklar şeklinde düzenlenmiş mi?	Görsel değerlendirme yapılır, altlık malzemeleri kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.2.4	Barınakta yemlik tabanının en düşük noktası, ahır tabanından en az 10 cm yüksekse mi?	Ölçüm yapılır, yemlik tabanının ahır tabanından yüksekliği kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.2.5	Barınakta gübre yolu temizliğinde modern sistemler var mı?	Sıyırıcılı sistem, flushing sistem, ızgaralı sistem var mı? Sıyırıcının olmadığı işletmelerde ise servis yolunda boyuna ve idrar kanalına doğru %2 eğim var mı? Görsel değerlendirme ve ölçüm yapılır, gerekirse bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	

A.1.3.	Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler [İşletme eğer Serbest Duraklı Yarı Açık İşletme değilse boş bırakılacaktır]			
A.1.3.1	Barınak baca açıklığı m ² ahır tabanı için en az 3 cm ² mi?	Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.3.2	Barınak bacaları her 5 metrede 1 tane olacak şekilde planlanmış mı?	Görsel değerlendirme yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.3.3	Barınaklarda durak tabanı, derin altlıklı veya kaplama yataklar şeklinde düzenlenmiş mi?	Görsel değerlendirme yapılır, altlık malzemeleri kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.3.4	Barınakta yemlik tabanının en düşük noktası, ahır tabanından en az 10 cm yüksek mi?	Ölçüm yapılır, yemlik tabanının ahır tabanından yüksekliği kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.3.5	Barınakta gübre yolu temizliğinde modern sistemler var mı?	Sıyırıcılı sistem, flushing sistem, ızgaralı sistem var mı? Sıyırıcının olmadığı işletmelerde ise servis yolunda boyuna ve idrar kanalına doğru %2 eğim var mı? Görsel değerlendirme ve ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.3.6	Otomatik bıçaklı küreme sistemleri varsa duraklar arası mesafe en az 2 m, duraklar ile yemlik arası mesafe ise en az 3 m olarak planlanmış mı?	Ölçüm yapılır, duraklar arası ve yemlik-durak mesafesi kontrol edilir. Otomatik bıçaklı küreme sistemleri yoksa sorgulanmaz	☐ E ☐ H	
A.1.3.7	Barınakta yapay aydınlatmada ahır tabanının her 10 m ² 'sine 25-30 watt'lık ışık kaynağı var mı?	Görsel değerlendirme yapılır, elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.3.8	Barınakta durak genişlikleri ve uzunlukları sığırların yaşlarına göre ayarlanmış mı?	Durak genişliği 6 -12 aylık arası en az 70 cm, 12-18 aylık arası en az 90 cm ve 18 aydan büyük yaşlardaki her sığır için en az 110 cm mi? Durak uzunluğu, 6 -18 aylık arası en az 120 cm ve 18 aydan büyük yaşlardaki her sığır için en az 180 cm mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.3.9	Barınakta gezinti bölmeleri sığırların yaşlarına göre ayarlanmış mı?	Gezinti alanı 6 -12 aylık arası en az 4 m ² , 12-18 aylık arası en az 6 m ² ve 18 aydan büyük yaşlardaki her sığır için 7 m ² mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.1.4.	Serbest Açık İşletmeler [İşletme eğer Serbest Açık İşletme değilse boş bırakılacaktır]			
A.1.4.1	Barınakta dinlenme yerlerinin yağmurdan korunması için bir saçak çıkıntısı, yağmur oluğu ve suyun tahliyesini sağlayan sistemler / yapılar var mı?	Hayvanların dinlenme yerleri kuru mu ? Görsel değerlendirme yapılır, saçak çıkıntıları, yağmur oluğu ve suyun tahliyesine imkan veren yapılar kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.1.4.2	Barınakta durak planlanmış ise; genişlikleri ve uzunlukları sığırların yaşlarına göre ayarlanmış mı?	Durak genişliği 0 -12 aylık arası en az 70 cm, 12 aydan büyük yaşlardaki her sığır için en az 110 cm mi? Durak uzunluğu, 0-12 aylık arası en az 120 cm ve 12 aydan büyük yaşlardaki her sığır için en az 180 cm mi? Ölçüm yapılır, gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır. Durak planlanmamış ise sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
A.1.4.3	Barınakta kompost altlık kullanılmış ise; kompostlu dinlenme alanı inek başına en az 9 m ² mi ?	Ölçüm yapılır (gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır), kompostlu dinlenme alanına ve hayvan sayısına bakılarak değerlendirme yapılır. Kompostlu altlık kullanılmamış ise sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
A.1.4.4	Barınakta kompost gübrelerin kuru kalması için vantilatör sistemleri ile gübre karıştırma/havalandırma işlemleri yapılıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, vantilatör sistemleri ve kompost gübrelerin kuru olup olmadığı kontrol edilir. Kompostlu altlık kullanılmamış ise sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
A.1.4.5	Sundurmalı ve sundurma dışında kalan gezinme alanlarında zemin türüne ve hayvanların yaşlarına göre gerekli alan var mı?	Gezinme alanı sert zeminli ise; sundurma dışında kalan açık alanda 12 aydan büyük her sığır için en az 7 m ² , 12 aydan küçük her sığır için en az 2 m ² alan var mı? Gezinme alanları toprak zeminli ise; sundurma dışında kalan açık alanda 12 aydan büyük her sığır için en az 14 m ² , 12 aydan küçük her sığır için ise en az 8 m ² arasında alan var mı? Görsel değerlendirme ve ölçüm yapılır (gerekiyorsa bina inşaat planına bakılır), gezinme	☐ E ☐ H	

		alanına ve hayvan sayısına bakılarak değerlendirme yapılır. Barınakta sundurma yoksa sorgulanmaz.		
A.2.	SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ	DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ		İLGİLİ BELGE, KAYIT, BULGULAR [Değerlendirme Ekibi tarafından doldurulacak]
	Yem ve Su			
A.2.1	İşletme kaba yemini temin etmeyi garantilemiş mi?	Kaba yemi kendisi mi üretiyor? Üretimde sürekliliği sağlıyor mu? Kaba yemi dışardan temin ediyorsa kimden temin ediyor? Temin ettiği yerin işletmeye mesafesi nedir? Alternatif temin imkanları var mı? Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
A.2.2	İşletme yemi kendisi üretiyorsa üretilen yemlerin besin içeriği analizi yaptırılıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, besin içeriği analiz sonuçlarına (kuru madde, ham yağ, ham kül, ham protein, ham selüloz vb.) bakılır. Analizlerin rasyon değişikliklerinde yapılıp yapılmadığı kontrol edilir. İşletme yemini kendisi üretmiyorsa sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
A.2.3	İşletmede kolay bozulan yemler var ise her kullanım öncesi fiziksel yönden (koku, renk, görüntü, mantar oluşumu vb.) kontrol ediliyor mu?	Yemlerin fiziksel özellikleri hakkında mülakat yapılır, işletme sahibi ya da yem yapımından sorumlu kişinin yemlerin fiziksel olarak değerlendirilmesi yönündeki bilgisi kontrol edilir. Fiziksel değerlendirmede yemin normal özellikler dışında bir durumla karşılaşıldığında kullanımı engelleniyor ve analiz yaptırılıyor mu? İşletmede (eğer var ise) önceki analizlerin kayıtları incelenir.	☐ E ☐ H	
A.2.4	İşletmede hayvanların fizyolojik durumu ve verimine göre gruplama yapılıp farklı yemler ve yemleme programları uygulanıyor mu?	Görsel değerlendirme yapılır, yemler kontrol edilir. Mülakat yapılır, yüksek verim, düşük verim ve kuru dönem grupları sorularak değerlendirme yapılır.	☐ E ☐ H	
A.2.5	İşletmede kullanılan yemin partikül büyüklüğü analizi her rasyon değişimi sonrası yapılıyor mu?	Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır. Varsa analiz sonuçlarına bakılır.	☐ E ☐ H	
A.2.6	İşletmede kullanılan römork terazisinin kalibrasyonu / doğrulaması yapılıyor mu?	Ne sıklıkla yapılıyor? Kim tarafından yapılıyor? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, kayıtlar incelenir.	☐ E ☐ H	
	Doğum ve Buzağı Bakımı			
A.2.7	Buzağılara gerekli kolostrum yönetimi yapılıyor mu?	Buzağılara Brix veya Kolostrometre ile kolostrum kalitesi belirlenmiş kolostrum içiriliyor mu? Kolostrum depolanıyor mu? Kolostrometre var mı? Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
A.2.8	İnfertilite (kısırlık) sebebiyle sürüden çıkarma oranı % 7'nin altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Sürü Yönetimi			
A.2.9	İşletmenin risk yönetimi var mı ve acil durumda 24 saat içinde yem temini mümkün mü?	Risk yönetimi için neler yapılıyor? Kaba yemi dışardan temin ediyorsa kimden temin ediyor? Temin ettiği yerin işletmeye mesafesi nedir? Alternatif temin imkanları var mı? Mülakat yapılır.	☐ E ☐ H	
A.2.10	İşletmede hayvanlar doğduğu andan çiftlikten çıkana kadar dijital ortamda (sürü yönetim programları aracılığıyla) izleniyor ve merkezi bir veri tabanına kaydediliyor mu?	Doğduğu andan itibaren anne baba bilgisi, ishal, ayak hastalıkları, metabolik hastalıklar gibi tüm hastalıkların işlenmesi, günlük verdiği süt verimi, tohum bilgisi gibi verilere ulaşılabilir mi? Görsel değerlendirme yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	

A.2.11	İşletmede hayvanlara yönelik metabolik profil testi ve sağlık taraması yapılıyor mu?	Kuru dönem ve laktasyon dönemindeki hayvanlardan örneklem yapılarak en az 7 sağlıklı görülen hayvan için sağlık taraması (enerji durumu, enerji, protein, mineral ve karaciğer enzimleri) yapılıyor mu? Test ve tarama sonuçları kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.2.12	Çiftlikte ayda bir düzenli olarak veteriner hekim kontrolü yapılıyor mu?	En son ne zaman ve kim tarafından kontrol yapıldı? Görsel değerlendirme ve mülakat yapılır, veteriner kayıtları incelenir ve düzenli veteriner hekim desteği alması kontrol edilir. Çiftlikte Veteriner Hekim istihdamı mevcut ise sorgulanmaz.	☐ E ☐ H	
A.2.13	İşletmede aşılar, hijyen, beslenme hastalıkları vb. tedbirler ile ilgili koruyucu hekimlik programı yürütülüyor mu?	Kim tarafından ve nasıl bir program yürütülüyor? Hangi sıklıkla kontrol yapılıyor? Mülakat yapılır ve ilgili kayıtlar incelenir.	☐ E ☐ H	
A.2.14	Çeviren inek (R. Breder) oranı sürüdeki sağmal ineklerde %9-12 aralığında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
	Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları			
A.2.15	Buzağı ölüm oranı % 10'un altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.2.16	Ayak hastalığı görülme oranı % 15'in altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.2.17	Sağmal inekler için ıskartaya çıkarma oranı % 20'nin altında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.2.18	Klinik Mastitis her 100 inek/ay için % 2-5 vaka aralığında mı?	Mülakat yapılır, işletme kayıt sistemi kontrol edilir.	☐ E ☐ H	
A.2.19	Ayda bir California Mastitis Testi (CMT) kontrolü ile kimyasal ve nitel hücre sayısı kontrolü yapılıyor mu?	Kim tarafından (Veteriner hekim, tekniker veya dışarıdan hizmet alımı) yapılıyor? Mülakat yapılır, varsa analiz sonuçlarına bakılır.	☐ E ☐ H	

SON NOTLAR

- ¹ 2021-03 sayılı Hastalıktan Ari İşletmeler Genelgesi.
- ² T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6/Buyukbas-Hayvancilik>).
- ³ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/3.
- ⁴ 2021-03 sayılı Hastalıktan Ari İşletmeler Genelgesi, Canlı Hayvan Ticareti Yapan Satıcıların Çalışma ve Denetlenmesi ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, madde 10/I.
- ⁵ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ⁶ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ⁷ Buzağılının Korunması İle İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 5/1.
- ⁸ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ⁹ Buzağılının Korunması İle İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 5/2.
- ¹⁰ Buzağılının Korunması İle İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 5/1.
- ¹¹ 2021-03 sayılı Hastalıktan Ari İşletmeler Genelgesi.
- ¹² Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/3, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ¹³ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/3.
- ¹⁴ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/3.
- ¹⁵ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/1.
- ¹⁶ Süt ve Mamullerinin İstihsal ve Satışına Mahsus Mahal ve Levazım ile Süt Veren Hayvanların Yaşadıkları ve Sağıldıkları Yerlerin Sıhhi Şartlarının Tesbitine Dair Yönetmelik, madde 12/B.
- ¹⁷ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6/Buyukbas-Hayvancilik>).
- ¹⁸ Süt ve Mamullerinin İstihsal ve Satışına Mahsus Mahal ve Levazım ile Süt Veren Hayvanların Yaşadıkları ve Sağıldıkları Yerlerin Sıhhi Şartlarının Tesbitine Dair Yönetmelik, madde 12/C.
- ¹⁹ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/2, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ²⁰ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- ²¹ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/2, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ²² Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/1.
- ²³ Süt ve Mamullerinin İstihsal ve Satışına Mahsus Mahal ve Levazım ile Süt Veren Hayvanların Yaşadıkları ve Sağıldıkları Yerlerin Sıhhi Şartlarının Tesbitine Dair Yönetmelik, madde 12/B.
- ²⁴ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6/Buyukbas-Hayvancilik>).
- ²⁵ Süt ve Mamullerinin İstihsal ve Satışına Mahsus Mahal ve Levazım ile Süt Veren Hayvanların Yaşadıkları ve Sağıldıkları Yerlerin Sıhhi Şartlarının Tesbitine Dair Yönetmelik, madde 12/C.
- ²⁶ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/2, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ²⁷ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/2, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ²⁸ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 9/1, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6/Buyukbas-Hayvancilik>).
- ²⁹ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- ³⁰ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 9/1, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6/Buyukbas-Hayvancilik>).
- ³¹ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/2, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ³² Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 9/1, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6/Buyukbas-Hayvancilik>).
- ³³ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 11, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- ³⁴ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/3.
- ³⁵ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- ³⁶ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- ³⁷ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/2.
- ³⁸ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/3.
- ³⁹ Yem Hijyeni Yönetmeliği, madde 6/6.
- ⁴⁰ Karma Yemlere Katılması ve Hayvanlara Yedirilmesi Yasak Olan Maddeler Hakkında Tebliğ, Ek-1 madde 3.
- ⁴¹ Buzağılının Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 11/1.
- ⁴² Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği, madde 4/Ç.
- ⁴³ Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği, madde 4/Ç.
- ⁴⁴ Hastalıktan Arilikte Bölümlendirme Yönetmeliği, madde 6/C.
- ⁴⁵ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 8/1.

⁴⁶ Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 8/1-2.

⁴⁷ Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik, madde 10/1, Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/3.

⁴⁸ İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik, madde 5/1.

⁴⁹ Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik, madde 10/1.

⁵⁰ Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8/3A.

⁵¹ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 5/2.

⁵² Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8/3E.

⁵³ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 2/A, 55/A.

⁵⁴ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/C, Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 10.

⁵⁵ Gıda Hijyeni yönetmeliği, madde 8/4A.

⁵⁶ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/C.

⁵⁷ Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8/F.

⁵⁸ Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8.

⁵⁹ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/2, 55/3B.

⁶⁰ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/2.

⁶¹ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 54/C.

⁶² Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/2, 55/3B.

⁶³ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/6.

⁶⁴ Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/2.

⁶⁵ Canlı Hayvanlar ve Hayvansal Ürünlerde Belirli Maddeler ile Bunların Kalıntılarının İzlenmesi İçin Alınacak Önlemlere Dair Yönetmelik, Türk Gıda Kodeksi Hayvansal Gıdalarda Bulunabilecek Farmakolojik Aktif Maddelerin Sınıflandırılması ve Maksimum Kalıntı Limitleri yönetmeliği.

T.C.

Ek-2

**BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON
VE BELGELENDİRME UYGULAMA VE ARAŞTIRMA
MERKEZİ**

SÜT SIĞIRCILIĞI İŞLETMELERİ STANDARDI

MAKÜ|THS

TARIM VE HAYVANCILIKTA STANDARDİZASYON VE BELGELENDİRME UAM

2021

ÖNSÖZ

Bu standart Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Tarım ve Hayvancılıkta Standardizasyon ve Belgelendirme Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından hazırlanmış ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması Programı Burdur İli Sektörel Rekabet Gücünün Arttırılması: Tarım ve Hayvancılıkta Farklılaşarak Bütünleşik Kalkınma Projesi Proje Yürütme Kurulu tarafından 13.07.2020 tarih ve 2020/219 sayılı kararı ile onaylanmış olup Süt Sığırcılığı İşletmeleri Standartları olarak Proje Yürütme Kurulu'nun .././20.. tarih ve/... sayılı kararı ile kabul edilerek yayınlanmıştır.

Bu standart son halini almadan önce Burdur Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, tarım ve hayvancılık işletmeleri, bilimsel kuruluşlar ve konunun ilgililerinin görüş ve önerileri dikkate alınmıştır.

KAPSAM

Bu standart süt sğircılığı işletmelerini kapsamaktadır. Bu kapsamda; bağlı duraklı işletmeler, serbest duraklı yarı açık işletmeler ve serbest açık işletmeler olmak üzere üç farklı barınak yapısına sahip işletmeler için standartlar belirlenmiştir. Standartlar; (i) barınak yapısı ve yeterliliği, (ii) sürü sağlığı ve yönetimi ve (iii) hijyen olmak üzere üç başlığı kapsamaktadır. Bağlı duraklı barınak yapısına sahip işletmeler için; barınak yapısı ve yeterliliği başlığında 53, sürü sağlığı ve yönetimi başlığında 50, hijyen başlığında 17 olmak üzere toplam 120 standart yer almaktadır. Serbest duraklı yarı açık barınak yapısına sahip işletmeler için; barınak yapısı ve yeterliliği başlığında 60, sürü sağlığı ve yönetimi başlığında 50, hijyen başlığında 17 olmak üzere toplam 127 standart yer almaktadır. Son olarak; serbest açık barınak yapısına sahip işletmeler için; barınak yapısı ve yeterliliği başlığında 48, sürü sağlığı ve yönetimi başlığında 50, hijyen başlığında 17 olmak üzere toplam 115 standart yer almaktadır.

C SINIFI İŞLETME STANDARTLARI

BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ

Tüm Barınak Türleri için Ortak Standartlar

- İşletmede ayrı bir bölüm olarak süt sağım ünitesi olmalı ve sürekli çalışır durumda olmalıdır.
- İşletmede ayak banyoluğu bulunmalıdır.
- İşletmede tedavi bölmesi bulunmalıdır.
- İşletmede karantina ve gözetim ünitesi bulunmalıdır.
- İşletmede doğum bölmeleri bulunmalıdır.
- İşletmede bireysel buzağı kulübeleri olmalıdır.
- İşletmede bireysel buzağı kulübeleri uygun genişliğe sahip olmalıdır.
- İşletmede buzağıkların grup olarak barındırılmalarına imkân sağlayacak bölmeler olmalıdır.
- İşletmede buzağıkların grup olarak barındırılmalarına imkân sağlayan bölmeler uygun genişliğe sahip olmalıdır.
- Sekiz haftalıktan büyük olan buzağıklar grup halinde barındırılmalıdır.
- İşletmede yem ve yem maddelerinin stoklama / saklama / depolama şartları uygun koşullarda olmalıdır.
- Tüm hayvanlar yemliklerden eşzamanlı olarak yararlanmalıdır.
- Tüm hayvanlar suya istedikleri zaman ulaşabilmelidir.
- Barınakta idrar ve gübre temizliği yapılmalı ve kontrollü bir şekilde uzaklaştırılmalıdır.

Bağlı Duraklı İşletmeler İçin Standartlar

- İşletmede hayvanların günlük/öğünlük beslenmelerine imkân tanıyacak yemlik yolu bulunmalıdır.
- Barınak yüksekliği tabandan saçaklara kadar en az 3 metre uzunluğunda olmalıdır.
- Barınak çatısı, barınağın korunmasını sağlayacak yapıda inşa edilmiş olmalıdır.
- Barınak pencereleri, doğal aydınlatma ve havalandırma için toplam ahır taban alanının en az 25'te 1'ine tekabül etmelidir.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerde hayvanlar herhangi bir zorluk yaşamadan yatabilmeli, dinlenebilmeli, ayağa kalkabilmeli, dışkı ve idrar yapabilmelidir.
- Suluklar, yemlikler ve dinlenme alanlarının ıslanmasına neden olmamalıdır.
- Barınaklarda doğal ya da yapay yoldan bir aydınlatma bulunmalıdır.

Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler İçin Standartlar

- İşletmede hayvanların günlük/öğünlük beslenmelerine imkân tanıyacak yemlik yolu bulunmalıdır.
- Barınak yüksekliği tabandan saçaklara kadar en az 3 metre uzunluğunda olmalıdır.
- Barınak çatısı, barınağın korunmasını sağlayacak yapıda inşa edilmiş olmalıdır.

- Barınak pencereleri, doğal aydınlatma ve havalandırma için toplam ahır taban alanının en az 25'te 1'ine tekabül etmelidir.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerde hayvanlar herhangi bir zorluk yaşamadan yatabilmeli, dinlenebilmeli, ayağa kalkabilmeli, dışkı ve idrar yapabilmelidir.
- Barınaklarda doğal ya da yapay yoldan bir aydınlatma bulunmalıdır.
- Barınak dışında hayvanlar için gezinme alanı olmalıdır.
- Suluklar, yemlikler ve dinlenme alanlarının ıslanmasına neden olmamalıdır.

Serbest Açık İşletmeler Standartlar

- Barınak üzeri örtülü kısım yağmur sularını içeriye aktarmamalıdır.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerde hayvanlar herhangi bir zorluk yaşamadan yatabilmeli, dinlenebilmeli, ayağa kalkabilmeli, dışkı ve idrar yapabilmelidir.
- Barınak dışında hayvanların dinlenme alanlarının açık cephesi önünde hayvanlar için gezinme alanı bulunmalıdır.
- Barınak binalarında barındırılmayan hayvanlar olumsuz koşullardan korunmalı; günde en az bir kere kontrol edilmelidir.

SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ

Yem ve Su

- Hayvanların taze/temiz suya erişimi ve ekipmanı olmalıdır.
- Hayvanlara verilen su içme kalitesinde olmalıdır.
- Suluklar suyun kontamine olmasını engelleyecek şekilde doğru yükseklikte konumlandırılmalıdır.
- Hayvanların önünde fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yem bulundurulmalıdır.
- Yemlikler ve yemleme ekipmanları temiz olmalıdır ve düzenli olarak temizlenmelidir.
- Satın alınan karma yemin temin edildiği firma, Bakanlıktan onaylı ve kayıtlı olmalıdır.
- Hayvansal kökenli (tavuk,et,balık unu) yemlerin kullanımının yasak olduğunu bilmelidir.

Doğum ve Buzağı Bakım

- Yeni doğan buzağının, doğumdan hemen sonra ve/veya en geç ilk 6 saat içerisinde kolostrum almalıdır.
- İlk doğumunu yapan düvelerin ilk buzağılama yaşı en fazla 810 gün olmalıdır.
- Doğum yapan ineklerin bir önceki buzağılama aralığı en fazla 450 gün olmalıdır.

Sürü Yönetimi

- İşletme kemirgen, haşere (böcek, parazit) ve yabani hayvanlara karşı korunmalıdır.
- İşletme çevresi barikatlarla çevrilmiş olmalı ve giriş-çıkışlar sınırlandırılmalıdır.
- İşletmede herhangi bir çiftlik kayıt sistemi olmalıdır.
- Hayvanlara uygulanan tedavi ve ilaç kullanımları kayıt altına alınmalıdır.

Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları

- Hayvanlarda hastalanma, yaralanma ve ölüm durumlarında teşhis için mutlaka veteriner hekimden gecikmeksizin yardım talep edilmelidir.
- Hayvanlarda ihbarı mecburi hastalık ortaya çıktığında (veya şüphelenildiğinde) resmi makamlara derhal haber verilmelidir.
- Buzağı ishallerinden korunmaya yönelik anaçlara gerekli aşılar yapılmalıdır.
- İşletmede ölen hayvanlara mevzuata uygun olarak işlem yapılmalıdır.

HİJYEN

Ekipman ve Donanım Temizliği

- Yemin depolanması ve muamele edilmesi için kullanılan binalar dahil olmak üzere, birincil üretim veya ilgili faaliyetlerle bağlantılı bir şekilde kullanılan bütün tesisler temiz tutulmalı ve temizlik sonrası uygun bir biçimde dezenfekte edilmelidir.
- Genel temizlik maksatlı içilebilir su veya şebeke suyu kullanılmalıdır.
- Haşerelere ve bulaşmaya sebep olacak hayvanlara karşı önlemler alınmalıdır.
- Sağım ekipmanı ve sütün muamele edildiği, depolandığı veya soğutulduğu birimler, bulaşma riskini en aza indirecek şekilde konumlandırılmış ve inşa edilmiş olmalıdır.
- Sütün temas ettiği tüm ekipman ve donanımlar rutin olarak bir program dahilinde temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir.
- Sağım ekipmanlarının kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- Sağım ekipmanları (hortum, boru, meme lastiği vb.) gıdaya uygun sertifikalı malzemeden üretilmiş olmalıdır.
- Atıklar ve zararlı maddeler, bulaşmayı önleyecek şekilde depolanmalı ve/veya imha edilmelidir.

Personel Temizliği

- Gıda ile temas eden personelin sağlıklı olmalı ve sağlık riskleri konusunda eğitim almalıdır.
- Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, uygun ve temiz kıyafetler giymelidir.

Sağım İşlemleri

- Sağıma başlamadan önce, meme uçları, memeler ve civarı temizlenmelidir.
- Sağımı yapılan hayvanlarda tanımlanabilir bir meme yangısı olup olmadığının kontrolü yapılmalıdır.
- Sağım ve/veya ilgili işlemleri yapan kişiler, işlemlerden önce ellerini yıkamalı ve işlem boyunca el temizliğine dikkat edilmelidir.
- Kolostrum çiğ süttten ayrı sağılmalıdır.
- Sütün fiziksel-duyusal muayenesi her sağım öncesi kontrol edilmelidir.
- Hayvanlarda izin verilen veteriner tıbbi ürünleri kullanıldığında, bu ürünler için tavsiye edilen kalıntı arınma süresinin tamamlanmasına uyulmalıdır.
- Sağımdan hemen sonra süt soğutmaya alınmalı ve uygun sıcaklık aralığında soğutulmalıdır.

B SINIFI İŞLETME STANDARTLARI

BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ

Tüm Barınak Türleri için Ortak Standartlar

- İşletmede, işletme büyüklüğüne uygun ve ayrı bir bölüm olarak süt sağım sistemi bulunmalıdır ve süt soğutma ve depolama ünitesi olmalıdır.
- İşletmede ayak banyoluğu en az 15 cm derinlik ve en az 180 cm uzunluğunda olmalıdır.
- İşletmede tedavi bölmesi en az 15,75 m² olarak planlanmalıdır.
- İşletmede karantina alanı barınak alanlarının uzağında veya istinat duvarı dışında yer almalıdır.
- İşletmede ferdi doğum bölmesi en az 15,75 m² alana sahip olmalıdır.
- Buzağı kulübeleri açıkta ise uygun bir şekilde planlanmalıdır.
- İşletmede genç hayvan, düve ve kurudaki ineklerin barındırılması için ayrı bölmeler var olmalıdır.
- İşletmede otomatik veya yarı otomatik suluklar bulunmalıdır.
- İşletmede gübre ve idrarların depolanmasına olanak tanıyan alanlar bulunmalıdır.
- İşletmede üretilen ya da dışarıdan satın alınan yemin hayvanların gereksinim duyduğu döneme kadar saklanması sağlayan yem depolama yapıları bulunmalıdır.

Bağlı Duraklı İşletmeler İçin Standartlar

- Barınak yemlik yolu traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişliğe sahip olmalıdır.
- Barınak kapıları traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişliğe sahip olmalıdır.
- Barınak çatısı doğal havalandırmayı sağlamak için en az 22 derece, en çok 42 derece eğime sahip olmalıdır.
- Barınak pencereleri hayvanların omuz yüksekliğinin en az 30 cm üzerinde olmalıdır.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) en az 150 cm uzunlukta ve en az 110 cm genişliğe sahip olmalıdır.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerin (durakların) gübrelik ve idrar kanalına doğru eğimi % 2-4 arasında olmalıdır.
- Barınakta hayvanların kayıp düşmelerini önlemek amacıyla tedbirler alınmalıdır.
- İşletmede sıyrıcı yoksa iki durak arasındaki servis yolları traktörle temizlemede en az 3 m, yemliklerle duraklar arasındaki yerler ise en az 3,20 m olacak şekilde planlanmalıdır.
- Barınakta yapay aydınlatmada elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kullanılmalıdır.

Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler İçin Standartlar

- Barınak yemlik yolu traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişlikte olmalıdır.
- Barınak kapıları traktör veya yem dağıtım aracının girebileceği genişlikte olmalıdır.

- Barınak çatısı doğal havalandırmayı sağlamak için en az 22 derece, en çok 42 derece eğime sahip olmalıdır.
- Barınak pencereleri hayvanların omuz yüksekliğinin en az 30 cm üzerinde olmalıdır.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) en az 150 cm (karşılıklı ise en az 450 cm) uzunlukta ve en az 110 cm genişlikte olmalıdır.
- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümlerin (durakların) gübrelik ve idrar kanalına doğru eğimi % 2-4 arasında olmalıdır.
- Barınakta hayvanların kayıp düşmelerini önlemek amacıyla tedbirler alınmalıdır.
- İşletmede sıyrıcı yoksa iki durak arasındaki servis yolları traktörle temizlemede en az 3 m, yemliklerle duraklar arasındaki yerler ise en az 3,20 m olarak planlanmalıdır.
- Barınakta yapay aydınlatmada elektrik ampulleri ve flüoresans lambalar kullanılmalıdır.
- Yemlik tabanı gezinti yerinden en az 10 cm yukarıda olmalıdır.
- Yemliklerde kilit sistemi (şakşak) kullanılıyorsa gezinti yerinden yüksekliği en az 45 cm, eni ise en fazla 20 cm olmalıdır.

Serbest Açık İşletmeler İçin Standartlar

- Barınak hayvanlarının yaşadığı bölümler (duraklar) varsa en az 150 cm (karşılıklı ise en az 450 cm) uzunlukta ve en az 110 cm genişlikte olmalıdır.
- Yemlik genişliği, 12 aydan küçük sığırlar için en az 30 cm, 12 aydan büyük sığırlar için en az 60 cm olacak şekildedir.
- Gezinme yerinde yağış sularının uzaklaştırılması sağlanmalıdır.
- Dinlenme yerinde hayvan başına en az 5 m² alan olmalıdır.
- Dinlenme yerinde ahır tabanı, gezinme alanından 20-25 cm yüksekte olmalıdır.
- Sundurmalı barınaklarda sundurma en az 3 metre yükseklikte olmalıdır.
- Sundurmalı barınaklarda, 12 aydan küçük her sığır için en az 4 m², 12 aydan büyük her sığır için en az 7 m² sundurma alanı bulunmalıdır.

SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ

Yem ve Su

- Suluklardaki suyun kış mevsiminde donması engellenmelidir.
- İşletmede her zaman kaba yem bulundurulmalıdır.
- Yemler türlerine göre ayrı olarak depolanmalıdır.
- İşletmede yemleme römorku kullanılmalıdır.
- Rasyonlar, tüm personelin rahatça okuyabileceği bir yerde bulunmalıdır.
- Yem formülasyonları; alanında uzman kişiler tarafından yapılmalıdır.

Doğum ve Buzağı Bakımı

- İnekler için kuru dönem süresi hedef değer olan 60 gün (± 5 gün) düzeyinde olmalıdır.
- İnfertilite (kısırlık) sebebiyle sürüden çıkarma oranı % 8'in altında olmalıdır.

Sürü Yönetimi

- İşletmede farklı türde hayvanlar için ayrı barınma alanları olmalıdır.
- Günlük sürü gözlemi yapılmalıdır.

Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları

- Buzağı ölüm oranı % 15'in altında olmalıdır.
- Ayak hastalığı görülme oranı % 20'nin altında olmalıdır.
- Sağmal inekler için ıskartaya çıkarma oranı % 30'un altında olmalıdır.

A SINIFI İŞLETME STANDARTLARI

BARINAK YAPISI VE YETERLİLİĞİ

Tüm Barınak Türleri için Ortak Kriterler

- İşletme yeri, hâkim rüzgârların yönü ile yerleşim merkezlerinin büyüme potansiyelleri dikkate alınarak planlanmalıdır.
- İşletme büyüklüğü 100 başın üzerinde ise mevcut yapılara ilave sistemler mevcut olmalıdır.
- İşletmede tedavi bölmesi her 50 hayvan başına en az 15,75 m² alana sahip olmalıdır.
- İşletmede karantina alanı en az 16 m² alana sahip olmalıdır.
- İşletmede ferdi doğum bölmesi her 25 sağmal hayvan başına en az 15,75 m² alana sahip olmalıdır.
- İşletmede katı ve sıvı gübre çukuru ayrı veya beraber kapasiteleri en az 3 aylık toplam gübre depolamaya uygun olmalıdır.
- İşletmede biriken gübreler çevresel bir etki yapılmadan değerlendirilmelidir.
- Barınakta her 10 hayvan için 1 otomatik veya yarı otomatik suluk veya her hayvan için 6 cm tekne tipi suluk mesafesi olmalıdır.

Bağlı Duraklı İşletmeler İçin Standartlar

- Barınak baca açıklığı m² ahır tabanı için en az 3 cm² olmalıdır.
- Barınak bacaları her 5 metrede 1 tane olacak şekilde planlanmış olmalıdır.
- Barınaklarda durak tabanı, derin altlıklı veya kaplama yataklar şeklinde düzenlenmelidir.
- Barınakta yemlik tabanının en düşük noktası, ahır tabanından en az 10 cm yüksekte olmalıdır.
- Barınakta gübre yolu temizliğinde modern sistemler var olmalıdır.

Serbest Duraklı Yarı Açık İşletmeler İçin Standartlar

- Barınak baca açıklığı m² ahır tabanı için en az 3 cm² olmalıdır.
- Barınak bacaları her 5 metrede 1 tane olacak şekilde planlanmış olmalıdır.
- Barınaklarda durak tabanı, derin altlıklı veya kaplama yataklar şeklinde düzenlenmelidir.
- Barınakta yemlik tabanının en düşük noktası, ahır tabanından en az 10 cm yüksekte olmalıdır.
- Barınakta gübre yolu temizliğinde modern sistemler var olmalıdır.
- Otomatik bıçaklı küreme sistemleri varsa duraklar arası mesafe en az 2 m, duraklar ile yemlik arası mesafe ise en az 3 m olarak planlanmış olmalıdır.
- Barınakta yapay aydınlatmada ahır tabanının her 10 m²'sine 25–30 watt'lık ışık kaynağı var olmalıdır.
- Barınakta durak genişlikleri ve uzunlukları sığırların yaşlarına göre ayarlanmalıdır.
- Barınakta gezinti bölmeleri sığırların yaşlarına göre ayarlanmalıdır.

Serbest Açık İşletmeler İçin Standartlar

- Barınakta dinlenme yerlerinin yağmurdan korunması için bir saçak çıkıntısı, yağmur oluşu ve suyun tahliyesini sağlayan sistemler / yapılar var olmalıdır.
- Barınakta durak planlanmış ise; genişlikleri ve uzunlukları sığırların yaşlarına göre ayarlanmalıdır.
- Barınakta kompost altlık kullanılmış ise; kompostlu dinlenme alanı inek başına en az 9 m² olmalıdır.
- Barınakta kompost gübrelerin kuru kalması için vantilatör sistemleri ile gübre karıştırma/havalandırma işlemleri yapılmalıdır.
- Sundurmalı ve sundurma dışında kalan gezinme alanlarında zemin türüne ve hayvanların yaşlarına göre gerekli alan var olmalıdır.

SÜRÜ SAĞLIĞI VE YÖNETİMİ

Yem ve Su

- İşletme kaba yemini temin etmeyi garantilemiş olmalıdır.
- İşletme yemi kendisi üretiyorsa üretilen yemlerin besin içeriği analizini yaptırmalıdır.
- İşletmede kolay bozulan yemler var ise her kullanım öncesi fiziksel yönden (koku, renk, görüntü, mantar oluşumu vb.) kontrol edilmelidir.
- İşletmede hayvanların fizyolojik durumu ve verimine göre gruplama yapıp farklı yemler ve yemleme programları uygulanmalıdır.
- İşletmede kullanılan yemin partikül büyüklüğü analizi her rasyon değişimi sonrası yapılmalıdır.
- İşletmede kullanılan römork terazisinin kalibrasyonu / doğrulaması yapılmalıdır.

Doğum ve Buzağı Bakımı

- Buzağılara gerekli kolostrum yönetimi yapılmalıdır.
- İnfertilite (kısırlık) sebebiyle sürüden çıkarma oranı % 7'nin altında olmalıdır.

Sürü Yönetimi

- İşletmenin risk yönetimi var mı ve acil durumda 24 saat içinde yem temini mümkün olmalıdır.
- İşletmede hayvanlar doğduğu andan çiftlikten çıkana kadar dijital ortamda (sürü yönetim programları aracılığıyla) izleniyor ve merkezi bir veri tabanına kaydedilmelidir.
- İşletmede hayvanlara yönelik metabolik profil testi ve sağlık taraması yapılmalıdır.
- Çiftlikte ayda bir düzenli olarak veteriner hekim kontrolü yapılmalıdır.
- İşletmede aşılar, hijyen, beslenme hastalıkları vb. tedbirler ile ilgili koruyucu hekimlik programı yürütülmelidir.
- Çeviren inek (R. Breder) oranı sürüdeki sağmal ineklerde %9-12 aralığında olmalıdır.

Hastalık, Yaralanma, Ölüm Durumları

- Buzağı ölüm oranı % 10'un altında olmalıdır.
- Ayak hastalığı görülme oranı % 15'in altında olmalıdır.
- Sağmal inekler için ıskartaya çıkarma oranı % 20'nin altında olmalıdır.
- Klinik Mastitis her 100 inek/ay için % 2-5 vaka aralığında olmalıdır.
- Ayda bir California Mastitis Testi (CMT) kontrolü ile kimyasal ve nitel hücre sayısı kontrolü yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 2021-03 sayılı Hastalıktan Ari İşletmeler Genelgesi.
- Bulaşıcı Hayvan Hastalıkları ile Mücadelede Uygulanacak Genel Hükümlere İlişkin Yönetmelik, madde 10/1.
- Buzağuların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 5/1.
- Buzağuların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 5/2.
- Buzağuların Korunması ile İlgili Asgari Standartlara İlişkin Yönetmelik, madde 11/1.
- Canlı Hayvan Ticareti Yapan Satıcıların Çalışma ve Denetlenmesi ile İlgili Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, madde 10/1.
- Canlı Hayvanlar ve Hayvansal Ürünlerde Belirli Maddeler ile Bunların Kalıntılarının İzlenmesi İçin Alınacak Önlemlere Dair Yönetmelik.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/3.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/3.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/3.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/1.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 10/2.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/2.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 7/2.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 9/1.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 11.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/4.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 13/2.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 8/1.
- Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik, madde 8/2.
- Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 10.
- Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8.
- Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8/3A.
- Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8/3E.
- Gıda Hijyeni yönetmeliği, madde 8/4A.
- Gıda Hijyeni Yönetmeliği, madde 8/F.
- Hastalıktan Arilikte Bölümlendirme Yönetmeliği, madde 6/C.
- Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği, madde 4/Ç.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 2/A.

- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 5/2.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 54/C.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/2.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/3B.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/6.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/A.
- Hayvansal Gıdalar için Özel Hijyen Yönetmeliği, madde 55/C.
- İhbarı Mecburi Hayvan Hastalıkları ve Bildirimine İlişkin Yönetmelik, madde 5/1.
- Karma Yemlere Katılması ve Hayvanlara Yedirilmesi Yasak Olan Maddeler Hakkında Tebliğ, Ek-1 madde 3.
- Süt ve Mamullerinin İstihsal ve Satışına Mahsus Mahal ve Levazım ile Süt Veren Hayvanların Yaşadıkları ve Sağıldıkları Yerlerin Sıhhi Şartlarının Tespitine Dair Yönetmelik, madde 12/B.
- Süt ve Mamullerinin İstihsal ve Satışına Mahsus Mahal ve Levazım ile Süt Veren Hayvanların Yaşadıkları ve Sağıldıkları Yerlerin Sıhhi Şartlarının Tespitine Dair Yönetmelik, madde 12/C.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Hayvancılık Genel Müdürlüğü Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği El Kitabı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Menu/6-/Buyukbas-Hayvancilik>).
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Desteklenecek Süt Üreten Tarımsal İşletmelerde AB Standartları Kriterleri.
- Türk Gıda Kodeksi Hayvansal Gıdalarda Bulunabilecek Farmakolojik Aktif Maddelerin Sınıflandırılması ve Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği.
- Yem Hijyeni Yönetmeliği, madde 6/6.
- Arıcı, İ., Şimşek, E., Yashoğlu, E., Kılıç, İ. (2012). Süt sığırı ahırlarının planlanması, Sütas Eğitim Merkezi Yayınları.
- Aydogdu, U. ve Guzelbektes, H. (2018). Effect of colostrum composition on passive calf immunity in primiparous and multiparous dairy cows. Vet Med-Czech, 63, 1-11.
- Constable, P.D., Hinchcliff, K.W., Done, S.H. ve Grünberg, W. (2017). Veterinary Medicine A Textbook of the Diseases of Cattle, Horses, Sheep, Pigs, and Goats. 11th Edition Saunders Ltd: Philadelphia.
- DeLaval International AB (2014). Dairy Farm Design. Ergün, A., Tuncer, Ş.D., Çolpan, İ., Yalçın, S., Yıldız, G., Küçükersan, M.K., Küçükersan, S., Şehu, A., Saçaklı, P. (2020). Hayvan besleme ve beslenme hastalıkları, Ankara.
- Coşkun B., Şeker E., İnal F. (1997). Hayvan besleme ders notları. Selçuk Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Yayın Ünitesi, Konya.
- Umuculalılar H.D., Gülşen N. (2005). Çiftlik hayvanlarında beslenme hastalıkları, Konya. ISBN:975-270-588-X.
- İnal, Ş. (2012). Süt Sığırı Yetiştiriciliği, Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Zootehni Anabilim Dalı Ders Notu.
- Kennerman, E. (2011). Metabolic profile test in dairy cows. Türkiye Klinikleri J Vet Sci, 2(2), 96-101. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), (2017). Yayınlar, Raporlar ve Bilgilendirme Dokümanları.
- The Danish Agricultural Advisory Center (2001). Housing design for cattle. Interdisciplinary report, Third Ed.

- Yıldız, R., İder, M. ve Ok, M. (2019). Beta hidroksi bütirik asit düzeyinin diğer metabolik test parametreleri üzerine etkisi. Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, 90 (1), 15-21. DOI: 10.33188/vetheder.482840

EK1: Proje Ekibi Listesi

- Prof. Dr. Hakan ÖNER
- Prof. Dr. Adnan KALKAN
- Prof. Dr. Mustafa Numan OĞUZ
- Prof. Dr. Özen YURDAKUL
- Prof. Dr. Yunus Çetin
- Doç. Dr. Ali Reha AĞAOĞLU
- Doç. Dr. Erhan KEYVAN
- Doç. Dr. Gülten BAŞYİĞİT KILIÇ
- Doç. Dr. Onur SUNGUR
- Doç. Dr. Ramazan YILDIZ
- Dr. Öğr. Üyesi Aykut ASIM AKBAŞ
- Dr. Öğr. Üyesi Cevat SİPAHİ
- Dr. Öğr. Üyesi İlhan GÜN
- Dr. Öğr. Üyesi Özlem Şahan YAPICIER
- Öğr. Gör. Habibe YAMAN
- Öğr. Gör. Dilek Bengü YAMAN ACAY
- Öğr. Gör. Hatice AYDOĞAN
- Öğr. Gör. Demet KUTGİ
- Yl Öğr. Yağmur ZARARCI

EK2: Standart Belirleme Ekibi Listesi

- Prof. Dr. Mustafa Numan OĞUZ
- Prof. Dr. Özen YURDAKUL
- Doç. Dr. Ali Reha AĞAOĞLU
- Doç. Dr. Erhan KEYVAN
- Doç. Dr. Gülten BAŞYİĞİT KILIÇ
- Doç. Dr. Ramazan YILDIZ
- Dr. Öğr. Üyesi Aykut ASIM AKBAŞ
- Dr. Öğr. Üyesi Cevat SİPAHİ
- Dr. Öğr. Üyesi İlhan GÜN

EK3: Değerlendirme Ekibi Listesi

- Prof. Dr. Dilek ÖZTÜRK
- Prof. Dr. İbrahim TAŞAL
- Prof. Dr. M. Çağrı KARAKURUM
- Prof. Dr. Mustafa Numan OĞUZ
- Doç. Dr. Ali Reha AĞAOĞLU
- Doç. Dr. Ramazan YILDIZ
- Doç. Dr. Kadir Emre BUĞDAYCI
- Dr. Öę. Üyesi Afşin KÖKER
- Dr. Öę. Üyesi Aykut ASIM AKBAŞ
- Dr. Öę. Üyesi Cevat SİPAHİ
- Dr. Öę. Üyesi Eren KUTER
- Dr. Öę. Üyesi Gökhan BOZKURT
- Dr. Öę. Üyesi Hıdır GÜMÜŞ
- Dr. Öę. Üyesi Kürşad YİĞİTARSLAN
- Dr. Öę. Üyesi Önder Akkaş
- Dr. Öę. Üyesi Özlem Şahan YAPICIER
- Dr. Öę. Üyesi Şükrü GÜNGÖR
- Dr. Öę. Üyesi Zafer Usta